

mokslas — menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1986

SPALIO MĖN 11 d. / OCTOBER 11, 1986

PART TWO — 199(36)

Šiame numeryje:

Česlovo Milošo įtaka Jugoslavijoje.
Uranas iš arti.
Šešupinės versmės Jono Sūduvo kūryboje.
Kazys Daugėla — tarptautinių fotografijos parodų dalyvis.
Leono Lėto eilėraščiai.
Nauji leidiniai.
Sofijos Čiurlionienės šimtmečio minėjimas.
Nesuprantama poezija skaitytojo žvilgsniu.
Šiek tiek informacijos apie eksperimentinius vingius poezijoje.
Chicagos teatruose.
„Aido“ orkestro koncertas.

Kertinė Paraštė

Česlovo Milošo įtaka Jugoslavijoje

Ką daryt su Česlovu Milošu? Pasaulinio garso rašytojas, Nobelio premijos laureatas nedviprasmiškai smerkia sovietinį totalitarizmą, gina lietuvių teises ir skatina Vidurio Europos tautų solidarumą? Gudriausiai šią problemą išsprendė Lietuvos kultūrinis aparatas, kuris taip glaudžiai su lietuvių kultūra susijusį Milošą paverė neegzistuojančiu asmeniu. Tokie „radikalūs“ sprendimai neįmanomi Lenkijoje, kur Milošas per gerai žinomas ir jo poveikis nepaprastai didelis. Oficialioje lenkų spaudoje apie Milošą kartkartėmis užsimenama ironiškai — kaip apie neva „nesuprantamą“ poetą ar „socializmo“ esmės nesuprantantį politinį naivuolį.

Tačiau Jaruzelskio aparatai reagavo triukšmingai, kai praėjusiu metų lapkričio mėnesį Serbijos Menų ir mokslo akademija išrinko Milošą savo nariu ir palygino jo knygą *Nelaisvės protas* su prancūzų klasikų Paskalio ir Montaigne'o veikalais. Varšuvos *Kultūra* užsūstino, išgirdusi, kad Milošas tebesitiki Amerikoje įsteigti Vidurio Europos institutą, kuris tyrinėtų tarp Rusijos ir Vokietijos esančių kraštų kultūrą. „Panašumai tarp mūsų kraštų“, kalbėjo Milošas, „ypač ryškūs mūsų istorijoje, kuri yra pilna svetimų užpuolimų. Todėl mes visi natūraliai jaučiame savo tautinės kultūros ar kalbos praradimo pavojaus. Mūsų bendra padėtis padeda mums suprasti vienas kitą ir daryti palyginimus, nepaisant mūsų užpuolėjų — turkų, rusų ar vokiečių — tautybės. Aš nemanau, kad Vidurio Europa gali pakeisti savo geografinę padėtį, bet ji gali pakeisti savo dvasinį nusistatymą“, kalbėjo lenkų poetas.

Oficialioji lenkų spauda pasi-piktino Milošo žodžiais apie Vidurio Europos šalių kultūroms gresiantį pavojų, apie kurį taip pat kalba politinė opozicija Lenkijoje ir kitose šalyse. Varšuvos *Kultūra* negalėjo suprasti jo rūpestio Vidurio Europos likimu ir pareiškė, jog tas „išeisvį patriotas paniekina gerus lenkiškus žlotus ir labiau mėgsta amerikietiškus dolerius.“

Jaruzelskiniai lenkai susilaukė kelių sąjungininkų ir iš Jugosla-

vijos rašytojų šeimos. Kritikas Bantič pavadino Milošą „chronišku reaktinieriumi“ ir „vidutiniu poetu“, kuris neva atvyko į Belgradą „ciniškai pamokslauti jugoslavams apie laisvę“. Šį puolimą bematant atrėmė jugoslavų žurnalistas Aleksandras Ilić, kuris klausė: „Kodėl Bantič pavadino Milošą reaktinieriumi? Ar todėl, kad Milošas kovojo prieš fašizmą? Ar dėl jo kovos prieš Kominterną? Ar todėl, kad jis kritikavo ir Vakarus, pasmerkdamas nacionalizmą ir šovinizmą? Milošui nereikia pamokslauti apie laisvę, nes jis du sykius Belgrado pusėje kovojo už laisvę ir todėl belgradiečiai jį taip nuosirdžiai sutiko... Kaip rodo visi faktai, Milošas nėra reaktinierius, o didis humanistas geriausia to žodžio prasme.“

Jugoslavų spauda taip pat pabrėžė Milošo knygos *Nelaisvas protas* pasaulinį populiarumą ir istorinę reikšmę. Dienraštis *Politika* rašė: „Šioje stalinizmo analizėje randame tai, ko nėra daugumoje knygų ta tema: taip labai reikalingą žmogiškąjį matavimą. Milošas nurodo silpnas vietas žmogaus sieloje, į kurias stalinizmas koncentruoja savo puolimą... *Nelaisvas protas* Lenkijoje skaitomas jau daugiau kaip 30 metų ir paveikė tuos asmenis, kurie vėliau pasižymėjo savo politine veikla, kaip Adam Michnik.“

Vienas Jugoslavijoje plačiai skaitomos knygos skyrelis pavadintas „Pabaltiečiai“. Jame Milošas prisimena, kaip jam dar būnant stalininėje Lenkijoje, jo draugas, politinio aparato narys, jį pašiepė, sakdamas, jog jis gaisina laiką, nenustodamas galvoti apie „tuos savo pabaltiečius ir lagerius“. Milošas aprašo Molotovo-Ribbentropo pakta, raudonosios armijos įsiveržimą į Pabaltiją valstybes, NKVD kontrolę, sovietinių rinkimų farsą, terora, ir masinius išvežimus. Rūpintis pabaltiečiais reikalinga ir prasminga, tvirtina autorius šiame skyrelyje. Ypač Milošo dėka, jugoslavų intelektualai jaučia daug simpatijų pabaltiečiams.

Česlovo Milošo ir jo knygos entuziastingas priėmimas Jugoslavijoje yra dar vienas Vidurio ir Rytų Europos tautų tamprėjančio solidarumo įrodymas.

Uranas iš arti

ALEKSANDRAS RADZIUS

Halley kometa ir ypač Challenger lėktuvinio erdvėlaivio nelaimė gerokai pritemdė didelį JAV erdvinį laimėjimą — Voyager 2 perskridimą per Urano sistemą. Spauda ir aplamai žinių sklaidimo agentūros, palyginti, mažai teikė duomenų apie šį nuostabų žygį, praplatų žmonių akiratį toli už teleskopo ribų.

Urano planetą netikėtai atrado anglų astronomas Sir William Herschel 1781 metais. Jis tada nespėjo nesapnavo, kad truputį daugiau kaip už 200 metų žmogus sugebės erdvėlaiviu pasiekti šią tolimą planetą ir iš arti pasižiūrėti, kaip ji atrodo. O Uranas labai sunkiai ir nenorom savo paslaptis atskleidžia. Jis baisiai nešneku. Jupiteris ir Saturnas tiesiog rekia visomis savo dėmėmis, sūkuriomis, plačiais žiedais, satelitų gausa ir jų žaismingumu, o šis tyli sau ir tiek. Didžiausiais, moderniausiais teleskopais neižiūrėsi jokios dėmės jo diske, jokio taškėlio, kurs bent ką mokslininkams pasakytų. Iki šiol net nebuvo tiksliai žinoma, per kiek laiko Uranas apsisuka aplink savo ašį. Nebuvo žinoma, ar turi jis magnetinį lauką, ar ne. Teko verstis spėjiojimais.

Erdvėlaivis-robotas Voyager 2, kaip ir jo dvynukas brolis Voyager 1, buvo paleistas erdvėn 1977 metais. Už poros metų jis pasiekė Jupiterį ir dar už poros — Saturną. Uranui pasiekti reikėjo aštuonerių su puse metų. Juk tai ne juokai: beveik 3 milijonai kilometrų kelio.

Uraną erdvėlaivis praskrido šiemet sausio 24 d. ir užvertė smalsius mokslininkus krūvomis nuotraukų ir gausybę įvairiausių mokslinių duomenų ne tik apie pačią planetą, bet ir jos satelitus, žiedus ir aplamai ją supančią aplinką. Pažiūrėkime, ką naujo jis ten atrado ir kuo nustebino astronomus.

Atmosfera

Dar prieš Voyager 2-jį spektroskopistai rado, kad Urano atmosferoje esama vandenilio ir metano. IUE (International Ultraviolet Explorer) erdvėlaivis atrado dar šiek tiek acetileno. Voyager tuos duomenis patikslino. Atmosferos pagrindinės sudėtinės dalys esančios vandenilis ir helis, kurio esama tarp 12% ir 15%. Panašus helio procentas buvo rastas Jupiterio ir Saturno atmosferose. Saulėje jo yra apie 14%. Metanas ir acetilenas Urano atmosferoje sudaro mažumą.

Kadangi Jupiteris ir Saturnas labai debesuoti, buvo įdomu pasižiūrėti, kurgi Urano debesys? Juk jo diskas toks blankus. Tikrai blankus, nes surasti tik keturi didžiuliai debesys, tikrai sakant, debesynai, kurių pagalba jau galima buvo stebėti Urano atmosferos rotaciją. Debesys, pasirodo, nevienodai apibėga aplink Urano rutulį. Tie, kurie guli 27 laipsnius nuo pusiaujo, aplekia Uraną per 16,9 valandų, o tie, kurie yra 40 laipsnių nuo pusiaujo, t.y. arčiau poliaus, — per 16 val. Greičių skirtumai parodo, kad Urano atmosferoje esama srovių, kaip ir pas Saturną, Jupiterį ir Žemę.

Žinoma, debesų sukimas aplink Urano ašį dar nepasako, per kiek laiko pati planeta apsi-

suka. Jos rotacija išduoda magnetinis laukas. Kai planeta sukasi aplink savo ašį, ji drauge suka ir savo magnetinį lauką. Tokiu būdu buvo nustatyta, kad Uranas apsisuka per 17,24 valandų su keletos minučių paklaida. Iš tų duomenų matyt, kad atmosfera lekia greičiau, negu planetos paviršius. Reiškia, vėjai ten visada pučia iš vakarų, planetos sukimosi kryptim.

Temperatūra

Patys aukščiausi Urano atmosferos sluoksniai pasirodė gana karšti. 4000 km. aukšty, kur viešpatauja jau grynas vandenilis, temperatūra Saulės apšviestam Pietų poliui siekia net 890 karščio, Fahrenheito laipsniais skaičiuojant. Tuo tarpu Šiaurės poliui, kur dabar tiesiasi Urano naktis, temperatūra tam pačiam aukšty dar aukščiau pakilus — 1340 laipsnių Fahrenheito.

Leidžiantis žemyn, temperatūra gana greitai krinta. Pasiekus tropopauzę, kur atmosferinis spaudimas apie 100 milibarų, rasta jau 368 laipsniai šaltio. Leidžiantis dar žemiau, ir kylant spaudimui, kyla ir temperatūra.

Urano paviršiuje temperatūra mažai keičiasi. Nedidelis skirtumas tarp pusiaujo ir polių Saulės apšviestam poliui besa 342, o pusiaujuje tik 344 laipsniai šaltio. Reiškia, poliuose truputį šilčiau nei pusiaujuje. Aplink polių pastebėta po platu žiedą, kuriame temperatūra nukritusi iki 348 laipsnių šaltio.

Aukščiau visos jo atmosferos Urana supa didžiulis nematomas protonų, elektronų ir ionų debesys, kuriame Voyager 2-jo sensoriai užregistravo net 720 milijonų laipsnių karščio (Fahrenheitu, žinoma). Bet tankumas tame radiacijos debesų toks žemas, kad net ir tas karštis nieko negali nei sušildyti, nei sušaldinti. Jis daugiau parodo molekulinę bei atomo dalelių judesį debesyje,

Urano satelitas Oberonas iš 370,000 km atstumo. Kai kurių kraterių dugnai juodi. Žemiau, kairėje, satelito krašte išsikišęs lyg mažas spuogelis. Tai didžiulis 6 km aukščio kalnas.

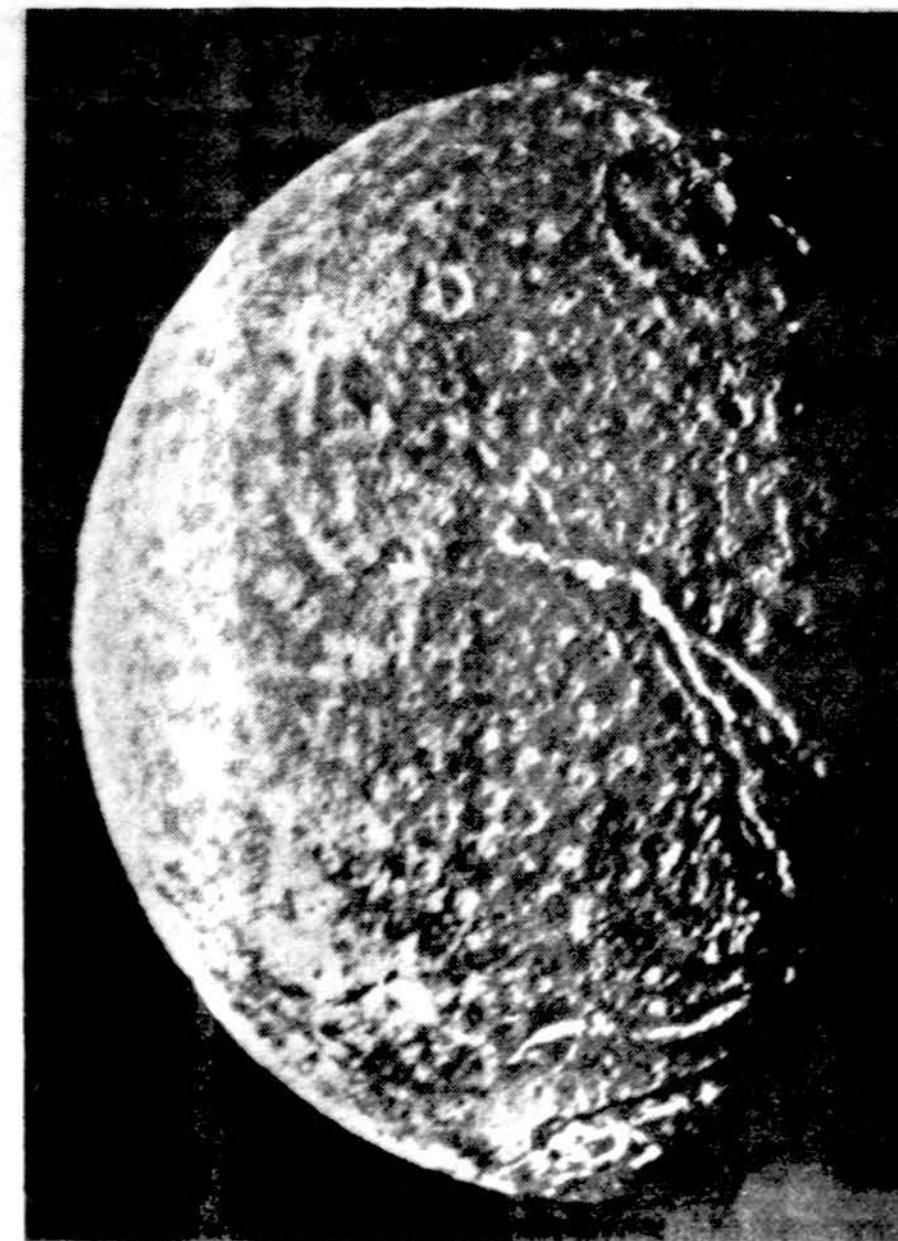
jų energijos lygi.

Magnetinis laukas

Dar prieš Voyager 2 susitikimą su Uranu mokslininkai tikėjosi, kad planeta galinti turėti silpną magnetinį lauką arba jokių. Bet erdvėlaivis išskleidė visas abejones: magnetinis laukas yra. Jo riba Voyager 2 peržengė maždaug 470,000 km atstume nuo Urano centro. Lauko stiprumas besas 50 kartų didesnis negu Žemės.

Nustebino didelis magnetinės ašies nukrypimas nuo planetos sukimosi ašies. Net 60 laipsnių. Jokio kitų planetų tokio drastiško nukrypimo nepastebėta. Saturno abi ašys sutampa. Jupiterio ašys sudaro tik 9,6 laipsnių kampą, o Žemės — 11,7 laipsnių. Įdomiausia orientuotas Urano magnetinis laukas sukasi lyg virvės vijos, lyg didžiulis sraigtas.

Taip pat mislė ir magnetinio lauko kilmė. Jis esąs per stiprus, kad galėtų kilti vien iš uolinio planetos branduolio. Manoma,

Urano satelitas Titonijos portretas su didžiuliais gėrybių ir gausybe kraterių.

stytų erdvėje ir žiedas „neišga-ruotų“. Epsilon struktūra gana sudėtinga. Jame labai mažai dalelių, mažesnių kaip 1 m skersmens. Žiedas yra truputi ekscentriškas.

Delta žiedas vienos okultacijos metu pasirodė sudarytas iš trijų struktūrinių komponentų, kita okultacija parodė tik vieną. Gama žiedas labai siauras, vos 600 m pločio ir labai plonas. Eta yra platus, išsiskleidęs ir neryškus. Bet turi du plačius komponentus ir vieną siaurą. Alfa turi net keturis komponentus, tris plačius ir vieną siaurą, bet šviesų. Voyager 2 aptiko dar vieną, dešimtą, žiedą, kurs laikinai pažymėtas 1986U1R. Šis žiedas nuotraukoje labai sunkiai įžiūrimas. Jis guli tarp Epsilon ir Delta žiedų 50,000 km atstumu nuo planetos centro ir yra 3 km pločio.

Tie dešimt žiedų tai dar ne visa Urano žiedų sistema. Artėdamas prie planetos, Voyager 2 pastebėjo neryškų, bet platų kaspiną, gulintį tarp išvidinio žiedo, žymimo skaitmenimi 6, ir Urano debesų. Išorinis kaspino kraštas besas apie 1600 km atstume nuo žiedo 6, o vidujinis apie 1800 km viršum planetos debesų. Jo plotis apie 3000 km. Be to, Voyager 2 duomenys rodo, kad dar trys žiedai, neplatesni kaip 150 m, guli arti vienas kito už Epsilon žiedo. Pastebėti keli daliniai žiedai, paskiri jų lankai.

Urano žieduose labai mažai dulkių. Ne taip, kaip Saturno žieduose, kurie tikrai dulkini. Pagal išsklaidytos šviesos ryškumą sprendžiama, kad Urano žiedai turi tik 0,1 dalį dulkių kiekio, kurs yra pačiam rečiausiam Saturno D žiede. Jei surinktume visas Urano žiedų dulkes į vieną rutulį, tai jo skersmuo būtų nedidesnis kaip 100 m.

Ir kyla astronomams klausimas: kodėl nėra ten dulkių? Juk atskiri gabalai žieduose neišvengiamai turėtų tarpusavy susidurti ir pribarstyti aplink nemazai dulkių ir šiaip smulkesnių nuotrupų. Yra įvairių hipotezių. Pagal vieną iš jų, dulkių dalelės nuo smūgio įsielektrinančios statine elektra ir magnetinis laukas tada jas „išsiurbia“.

Kita problema, kas tuos žiedus tokius siaurus palaiko? Kodėl nėra daugiau satelitų, saugų, be jau minėtų dviejų, kurie prilaikytų ir kitų žiedų išsisklaidymą? Gal juos palaiko koks kitas nežinomas procesas, o gal jie visai neseniai susiformavę ir dar nespėjo išsisklaidyti?

Aplamai, Urano žiedai turi labai mažai masės. Visa žiedų sistema turi apytikriai tik tiek medžiagos, kiek jos yra Saturno žiedų Cassini spragoje.

Satelitai

Iki Voyager 2-jo buvo žinomi tik penki Urano satelitai. Pats artimiausias Urano satelitas Miranda yra tik 480 km skersmens ir nutolęs nuo planetos 129,390 km, Arielis 1170 km skersmens, nutolęs vidutiniškai 191,020 km, Umbrielis 1190 km skersmens, nutolęs 266,030 km, Titanija 1590 km skersmens, nutolęs 435,910 km, ir Oberonas 1550 km skersmens, nutolęs nuo planetos 583,520 km.

Didžiausias ir tolimiausias satelitas Oberoną ir Titaniją surado 1787 metais Urano atradėjas Sir William Herschel (1738-1822). Umbrielį ir Arielį

(Nukelta į 2 psl.)

Šešupinės versmės Jono Sūduvo kūryboje

STASYS LIEPAS

Išdrįsę pažvelgti į save objektyviai, mes privalome konstatuoti gan nemalonią tiesą, jog palapsniui silpdomi ir irdami fiziškai, mes taipogi — vieni stipriau, kiti silpniau — imam nykti kultūrinėje prasme ir dvasiškai. Fizinės dezintegracijos, kaip senatvės padarinio, sulaukyti negalėdami, spiriamės bent prieš dvasinį sustabarėjimą, vieni aktyviai žieddami kultūrinę veiklą, kiti kaip nors remdami ją ar dalyvaudami joje.

Jonas Vizbaras-Sūduvas yra negausioje grandyje tų mum brangių kultūrininkų, kurie vis dvasia nerimdami, net brandžiam amžiuje nenustoją savo kūrybinių siekių dinamizmo. Jis lakia mintimi ir karšta širdimi žvalgo si ir rasiausi po mūsų istorinę praeitį, ieško joje kūrybinių vizijų, kuria vienoj iš didžiausių bei sunkiausių literatūrinių formų — romano žanre.

Štai man čia tenka kartu maloni ir ne visai lengva pareiga mesti bendrą analitinį žvilgsnį į vieną naujausių mūsų literatūrinių šviežiųjų — antrąjį Jono Sūduvo romaną *Kur bėga Šešupė* pasidalijant šio kūrinio padarytų literatūrinių išpažinčių žiupsneliu. Tad ir pradėsiu, pirmiausia supažindindamas skaitytoją su *Kur bėga Šešupė* fabulos metmenimis.

Romano veiksmas vyksta Sūduvoje maždaug dviem dešimtmečiais prieš ir po pirmojo *Aušros* numerio pasirodymo. Griškabūdzio kaimo žanavykų ūkininkų Adomo ir Agnės Naujokaičių sūnus Pauliukas; romano pradžioje dar tik pradžios mokyklos ketvirteto skyriaus mokinys, o pabaigoje jau filologijos daktaras, yra vienas iš tų būsimųjų lietuviškų avangardo Sūduvoje ramščių, kurių širdyse mūsų tautinės samonės kibirkštys atrado gerą dirvą įsižiebtį. Taigi šio Sūduvo literatūriškai sukurto ir fiktyviu vardu pavadinto Povilo Naujokaičio gyvenimo istorija romane pasidaro tartum centrine jungiamąja veiksmo ašimi, apie kurią sukdamiės jo laiko įvykiai ir istoriniai bei fiktyvūs žmonės

Jonas Vizbaras-Sūduvas

atskleidžia mūsų tautinio prieaušo caristinės Rusijos prispauždoje psichologinę visuomeninio skerspjūvio panoramą. Atrodo, autoriaus vyriausiuoju pasąmoniniu stimulu, jo giliausiuoju kūrybiniu impulsu buvo ištikinamai nupiešti mūsų tautinio prieaušo laikų bendrąjį psichologinį vaizdą, romano eigoje išvedant ir meniškai integruojant atskirus tos lietuviškumo žaros šviesulėlius, kokiais buvo Naujokaičių Pauliukas, dr. Jonas Basanavičius, mokytojas Petras Arminas, knygnešys Juozas Užupis ir daugelis kitų istorinių bei fiktyvinių personažų. Pati romano fabula, apmąstyta išskleidžianti Povilo Naujokaičio gyvenimo raidos etapus, nors toli gražu nėra nei nuobodi, nei statiška, turi šiam epochą iš įvairių

aspektų praskleidžiančiam romanui ne tiek esminės, kiek pagalbinės reikšmės. Štai konceptyviai grubi romano fabulos santrauka.

Pradžios mokyklą baigęs, kun. Antano Tatarės paruoštas, Pauliukas įstoja į Marijampolės klasikinę gimnazijos pirmąją klase. Gimnazijoje būdamas, jis lygiai pirmąją moksle, kaip ir stipriai reikiams slaptos mokytojo Petro Armino vadovaujamo lietuviško istorinio būrelio veikloje. Caro gimtadienio proga gimnazijos surengtose iškilmėse lotyniškai deklamodamas iš Virgilio Eneidos, jis atkreipia Kvietiško dvaro savininkės Eleonoros Butlerienės dėmesį. Dėl to jis yra pasamdomas dukteriai Lyvijai korepetitoriumi. Čia jaunasis korepetitorius ir dar

jaunesnė jo lotynų kalbos mokinė vienas kitą aistringiausiai isimylė. Aiman, jo lietuviška patriotiška orientacijai užtraukia jam grėsmingą nelaimę.

Marijampolėje slapta gavus pirmojo *Aušros* numerio siuntą, abiturientas Povilas prieš pat išleidžiamuosius egzaminus neiškenčia nenuėjęs miesto sodo gilumon slapta pasidžiaugti taip išsiilgtuoju spausdintu lietuvišku žodžiu. Ten jį besikaitantį *Aušra* užklumpa pripuolamai slėpinėjęs rusų žandaras ir areštuojas. Prieš Povilą dabar dviem asmenimis iškyla baisi dilema: arba nusipirkti sau laisvę, atestatą ir ateitį, išduodant lietuviškojo sąjūdžio draugus, arba tūpti į kalėjimą, pražudant ne tik gimnazijos atestatą, bet ir visą savo asmeninę ateitį! Idealistas jaunuolis nedvejodamas pasirenka šią antrąją garbingą alternatyvą. Tik savo globėjos grovėnės Eleonoros įtakingumo bei stiprių pažinčių dėka vargais negalais ištrūkęs iš milicijos nagų ir išvengęs kalėjimo, bet neprileistas laikyti baigiamųjų egzaminų ir išmestas iš gimnazijos, Povilas vienintele gyvenimo paguoda ir laimė dabar beranda ištikimos jam Lyvijos neišblėsusioj meilėj. Slapčiomis, be savo tėvų žinios ir sutikimo, jį bažnyčioje susituočia su Povilu ir per tolimesnius dvidešimt metų visomis savo išgalėmis bei resursais padeda iš griuvėsių atstatyti jo gyvenimą, pasiekiant visuomeninėse pakopose filologijos doktorato. Revoliucinių sąjūdžių poveikyje braskančiam caro režimui gero kait atleidis lietuviškų spaudos ir veiklos varžtus, grafiškai Lyvijai Naujokaitienė, pagarbai atpažinusi savo lietuvišką kilmę iš motinos senelės puses, aktyviai kartu su vyru įsijungia į lietuvišką kultūrinę veiklą, globodama jų koncertus, remdama Česlovo Sasnausko kompozitorinės aspiracijos ir t. t. Romanas taip ir baigiasi lietuviškuoju koncertu St. Peterburgo Šv. Kotrynos bažnyčioje, kur karščiausiomis ovacijomis yra sutinkama pirmą kartą mišras studentų choro atliekama naujoji klančio kompozitoriaus Česlovo Sasnausko daina Maironio žodžiams „Kur bėga Šešupė“, dedikuota šauniosios Lyvijos Naujokaitienės.

nės, kompozitoriaus globėjos, garbei.

Po šito konceptyvaus žvilgsnio į romano fabulą jį vertinti noriu pradėti nuo vieno itin teigiamo bruožo jo struktūriniam plane. Šio romano konstrukcija ir jo idėjinis turis labai praturtėja ir pagilėja dėl to, kad jame apie šitą iš kaimo kilusių inteligentų prototipo Povilo Naujokaičio fabulos ašį suktis įsijungia daugelis istorinių didesnio ar mažesnio kalibro personažų: dr. Jonas Basanavičius, Petras Arminas, Petras Kriaučiūnas, kun. Antanas Tararė, kun. Martynas Sidaravičius ir kiti.

Šio romano vertintojai niekad neturėtų iš akių išleisti vienos itin svarbios aplinkybės. Prieaušo laikų panašios tematiškos terenos mūsų literatūroje yra dar labai mažai tepazonduotas ir ištyrtas. Tokio pobūdžio literatūriniam užmojui sėkmingai įvykdyti be didelių lakios kūrybinės fantazijos bei gilios psichologinės įžvalgos išteklų reikia dar ir ne kiek nemažesnio krūvio istoriko erudicijos su imponantišku istorinių žinių bagažu. *Kur bėga Šešupė* perskačius, yra pagrindo pasidžiaugti, kad šis antrasis Sūduvo romanas reprezentuoja autorių, kaip vis ryškesnio veido ir augančios potencijos talentą, ypač imponuojantį veikalo ištikinamą struktūriniu valdymu ir visai patenkinamą istorinių faktų bei detalių literatūrinių „sukramtymų“, asimiliavimu. Patriotiškai nusiteikusiems rašytojams epochinį vaizdą

romane atkuriant ir jo struktūrą „romantiškai“ integruojant istorinius bei pramanytus personažus, oi kaip dažnai juos tyko praryti grėsmingą lėkto nenatūralumo, kyšančio tendencingumo, dirbtinai išgaiztintų ar sukarikatūrintų charakterių schematiškumo, detalių realistinio suvokimo stokos, ruporinio patriotinio retorikumo, bombastiško tuščiažodžiavimo pavojai, o kartais dar idėjinio išsišėmimo ar išsikvėpimo negaliu baubai. Pro visus tuos pavojus *Kur bėga Šešupė* autorius vikriai pralaviruoja, ne kiek nepažeminamas garbingos charakterių orumo vėliavos. Pro vienus šių pavojų jis tiesiog žengia išdidžiai ir pergalingai, pro kitus tik atsargiai prašliaužia ar gudriu diplomatišku šuoliu perskoka. Sakysim, kai kurių šio romano charakterių savotiškas schematiškumas jų estetiškai kažkaip nesulaušai. Ir neatverdami individualiai didelių psichologinių gelmių, jie bendrajame didžiamame romano paveiksle natūraliu darnumu įsiliesia į gan ištikinčiai nupatytą įvairiaspalvį visuomeninės psichologijos vaizdą.

Sūduvo stilius gan konservatyvus, nepasinešęs vaiktis didelių revoliucinių naujovių, bet labai įveiktas, daug kur vaizdžiai išdailintas. Tai, sakčiau, puikus klasikinis pavyzdys rūpestingai išpuoselėto ir spalvingai nianuoto mūsų tradicinio literatūrinio braižo.

Kur bėga Šešupė romano stiprybių spektre bene šviesiausiai spindi Sūduvo realistiniai sodrus ir reljefingas zanavykiško kaimo vaizdavimas, ypačiai tie jo kai kur, rodos, su gyva mėsą nuo valstiečių liežuviu atplėšiami kaimietiškieji dialogai. O Jono Vizbaro-Sūduvo širdyje nepriegastai teberusenanti meilė gimtajai žemei visame romano plote šen bei ten reguliariai išsiveržia žaliai pastorališko, nuosirdžiai idiliško ir šilto lietuviškumo potėpiais jo dažnai su didžiu pamėgimu tapomuose Sūduvos gamtovaizduose, kurie nostalgikai hipnotizuoja ypačiai išsiviskėjai skaitytoja.

Išblėstantiame Bostono lietuviškųjų kultūrinių apraškų danguje taip ilgai lauktoji, spausdinimo grumstuotame kelyje didži

vargų patyrusi Jono Vizbaro-Sūduvo *Kur bėga Šešupė* pagaliau švystelėjo stipriai ir šviesiu literatūrinio fejerverku, jos skaitytojų dvasioje, tartum video ekrane, magiškai atgaivindama užmaršties šešėliuosna nugrimzdusius mūsų priešaušrio laikus. Jei Sūduvo pirmasis romanas *Alšėnų kunigaikštystė* buvo pažymėtas dienraščio *Draugo* literatūrinė premija, tai šiam antrajam premiją paskirs džiaugsminga skaitytojų širdžių sutartinė... Savo realistine įžvalga, struktūriniu integralumu ir subtilėse poetika *Kur bėga Šešupė* rašytojo Sūduvo kūrybinės pažangos kelyje atsivėrė naujom grožio versmėm, kaip atrodo, dar grynėsnėm bei sraunesnėm už anas, *Alšėnų kunigaikštystė* išnešusias.

Jonas Vizbaras-Sūduvas. *Kur bėga Šešupė*. Romanas. Chicago: Lietuvių istorijos draugija, 1986. 246 psl. Aplanko piešinys ir vinjetė Vytauto Dilbos. Kaina — 10 dol. Gaunama „Drauge“.

Naujos knygos

• **Petronėlė Orintaitė. LE-GENDU LIEPSNOS. Poemos.** Cleveland: Vilties draugijos leidykla, 1986. Aplankas ir vinjetės dail. Birutės Vilkutaitės-Gedvilienės. 96 psl. Kaina — 6 dol. Rinkinyje sudėta du ilgesnės apimties kūrinių, pavadinti „Parneskito ilgesio žarija“ (Darius ir Girėnui), „Vizijų sakmė“ (M. K. Čiurlioniai), ir užsklandinis — „Žengė broliai“ (Miško brolių sesužei). Knyga gaunama „Drauge“.

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

Uranas iš arti

(Atkelta iš 1 psl.)

atradę 1851 metais anglų astronomas William Lassell (1799-1880). Mažiausia ir artimiausia iš penkių, Miranda, sudaro 1948 metais olandų kilmės amerikiečių astronomas Gerard Kuiper (1905-1973).

Idomu, kad Urano satelitai pavadinti vardais, paimtais iš anglų literatūros. Oberon ir Titania — tai Šekspyro „Vasaros nakties sapno“ herojai, Umbriel ir Ariel paimti iš Alexander Pope poemos „The Rape of the Lock“ ir Miranda iš Šekspyro „The Tempest“. Atrodo, kad šiais laikais astronomijai reikalinga ne vien matematika, fizika, chemija, geologija, bet ir literatūra.

Dėl Urano didžiulio nuotolio astronomai turėjo daug vargo, kol nustatė jo satelitų dydžius ir išaiškino, kad jų paviršiuose ledo yra daugiausia. Astronomai nelabai tikėjosi rasti satelituose kokio geologinio aktyvumo, nes jie tam per maži. O be to, juos amžinai sukaustęs laiko 400 laipsnių Fahrenheito šaltis. Bet kai pradėjo rodytis Voyager 2 siunčiamos nuotraukos, astronomų pažiūros ėmė keistis.

Toliausias Urano satelitas Oberonas pats pirmasis parodė svarbių detalių. Paviršius nusetas krateriais, iš kurių sklinda šviesūs spinduliai. Keletas didelių kraterių turi dugnuose juodas dėmes, kurios rodo, kad tamsios medžiagos veržėsi iš vidaus po to, kai krateriai buvo suformuoti. Rastas vienas didelis skardis. Nors Oberono disko pro-

filis lygiai apvalus, bet jo krašte išsikišęs 6 km aukščio kalnas. Oberonas atmuša 20% į jį krintančios Saulės šviesos.

Titania — didžiausias Urano satelitas. Paviršius pilnas kraterių, iš kurių sklinda spinduliai. Aki patraukė komplikuota kelių simtų kilometrų ilgio griovių sistema. Manoma, kad grioviai galėjo atsirasti, kai vanduo Titanijos viduje sušalo ir su sprogdino paviršiaus pluta. Be to,

Uranos satelitas Miranda. Vidury matyti centrinis keturkampis „circus maximus“ su šviesiu sevrone. Viršum jo dešinėje ir žemiau kairėje kiti du „circi maximai“ jau nebe keturkampiai, o apvaliniai kampai „stadionai“. Žemiau dešinėje matyti didysis sprūdis, suformavęs aukštą sieną.

depresijų ir didelių smūgio įdubimų.

Umbrielis, atrodo, mažiausiai geologiškai aktyvus satelitas. Jis iš tolo atrodo tamsus, be dėmių. Bet priskridus iki 550,000 km atstumo, išryškėjo krateriai be spindulių ir didžiuliai smūgio įdubimai iki 200 km skersmens. Satelito tamsų nuobodumą pavairina šviesi dėmės prie pat krašto. Dėmės skersmuo apie 150 paviršiuje yra subtilių tektoninių

km. Atrodo lyg jį būtų kraterio dugne. Visas satelitas atmuša 16% Saulės šviesos, tuo tarpu šviesioji dėmė apie 40%. Ji didelė mįslė geologams.

Arielis nedidelis, bet pats šviesiausias iš Urano satelitų, nors paviršiaus refleksyvumas labai įvairuoja. Šviesiausios sritys atmuša 45% šviesos, tamsiausios 25%. Astronomai daug geologinio aktyvumo čia nesitiekė, todėl gautos nuotraukos labai nustebino. Didžiuliai plyšiai driekėsi į visas puses, primindami Marso kanjonus. Jų dugnai platus ir lygūs. Atrodo, ne vanduo jais tekėjęs, o ledas slinkęs. Bet ledas tokiame šalty visai nejudą, nebent metano ar amoniako ledas, kurs tirpsta prie labai žemos temperatūros. Gal šitoks ledas ir veikė kaip tepalas vandens ledui, sudarydamas galimybę jam slinkti tolyn. Taip pat Arielio paviršiuje daug kraterių su spinduliais, besikryžiuojančiais su minėtais plyšiais.

Mažasis Miranda, kuriame mokslininkai tikėjosi rasti vien tik kraterius ir daugiau nieko, pasirodė beturįs pati keisčiausia terena visoje Saulės sistemoje. Jau iš tolo jo paviršius atrodė visai kitoks. Vietoj dėmių, kurių gausu kituose satelituose, dominavo didelis keturkampis su šviesiu V formos ženklu, kurį astronomai pavadino „sevrone“ (antsiuvas ant mūdo rankovės kareivių laipsniams žymėti). Bet, kai Voyager 2 priklė artimiausią nuo Mirandos atstumą — 43,000 km, pasirodė dar daugiau keistenybių. Visas keturkampis su sevrone atrodė lyg akėčiom išvagotas. Taip pat gražiai išvagoti

km. Atrodo lyg jį būtų kraterio dugne. Visas satelitas atmuša 16% Saulės šviesos, tuo tarpu šviesioji dėmė apie 40%. Ji didelė mįslė geologams.

Arielis nedidelis, bet pats šviesiausias iš Urano satelitų, nors paviršiaus refleksyvumas labai įvairuoja. Šviesiausios sritys atmuša 45% šviesos, tamsiausios 25%. Astronomai daug geologinio aktyvumo čia nesitiekė, todėl gautos nuotraukos labai nustebino. Didžiuliai plyšiai driekėsi į visas puses, primindami Marso kanjonus. Jų dugnai platus ir lygūs. Atrodo, ne vanduo jais tekėjęs, o ledas slinkęs. Bet ledas tokiame šalty visai nejudą, nebent metano ar amoniako ledas, kurs tirpsta prie labai žemos temperatūros. Gal šitoks ledas ir veikė kaip tepalas vandens ledui, sudarydamas galimybę jam slinkti tolyn. Taip pat Arielio paviršiuje daug kraterių su spinduliais, besikryžiuojančiais su minėtais plyšiais.

Mažasis Miranda, kuriame mokslininkai tikėjosi rasti vien tik kraterius ir daugiau nieko, pasirodė beturįs pati keisčiausia terena visoje Saulės sistemoje. Jau iš tolo jo paviršius atrodė visai kitoks. Vietoj dėmių, kurių gausu kituose satelituose, dominavo didelis keturkampis su šviesiu V formos ženklu, kurį astronomai pavadino „sevrone“ (antsiuvas ant mūdo rankovės kareivių laipsniams žymėti). Bet, kai Voyager 2 priklė artimiausią nuo Mirandos atstumą — 43,000 km, pasirodė dar daugiau keistenybių. Visas keturkampis su sevrone atrodė lyg akėčiom išvagotas. Taip pat gražiai išvagoti

Saulės apšviestas Urano Pietų asigalis, Voyager 2-jo fotografuotas oranžinė šviesoj. Ratas aplink polių, manoma, yra atmosferinės konvekcijos reiškinys.

atrodo dar du didžiuliai plotai, vienas viršum minėto keturkampio, kitas apačioje. Jie primena arklių lenktynių stadionus. Apatiniam „stadione“ irgi besąsnetaisyklingas sevrone. Geologai, prisimindami senovės romėnų tradicijas, pavadino visas tris formacijas lotyniškai „circi maximai“.

Manoma, kad „circi maximai“ yra to paties tipo formacijos, tik skirtingoj išsivystymo stadijoje. Jie, galvojama, atsirado, trūkinėjant paviršiaus plutai ir iš apačios besiveržiant tamsiom ir šviesiom masėm.

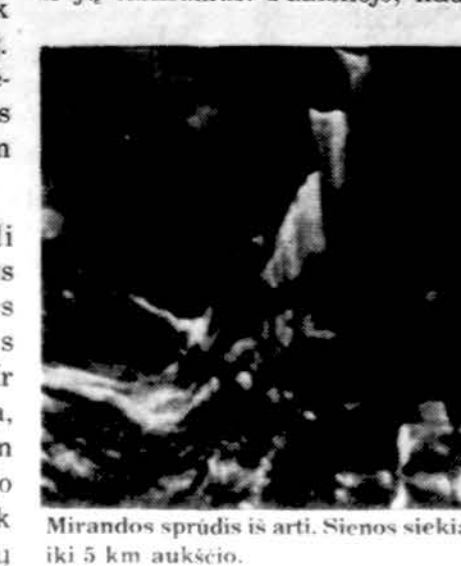
Taip pat nustebino dideli kalnai ir didžiulis paviršiaus plutos sprūdis, suformavęs stačias sienas, išsišovusias aukštn net kelis kilometrus. Ir kelia nuostabą mažasis Miranda, gniužulėlis, mažesnis nei 500 km skersmens. Iš kur pas jį galėjo būti tiek tektoninės jėgos, tiek geologinio aktyvumo? Klausimų

daugiau nei atsakymų. Kad vaizdas būtų pilnesnis, pridėkime, kad Miranda taip pat dosniai nuseta krateriais.

Voyager 2 padidino žinomų Urano satelitų skaičių, surašdamas dar 10 naujų. Didžiausias iš atrastųjų yra satelitas, laikinai pažymėtas 1985U1, kurs buvo pastebėtas pernai, gruodžio 30 d. Tai nevisai apvalus kūnas. Jo diskas apie 170 km ilgio ir 160 km pločio. Gana tamsus. Atmuša tik 4% šviesos. Atrodo, kad paviršius gerokai krateriais apibarstytas, bet jų nuotraukos negalima įžiūrėti. Matyti tik vienas didelis krateris.

Visi kiti naujieji satelitai, sužymėti nuo 1986U1 iki 1986U9 (reikia, kad jie surasti 1986 metais), yra dar mažesni. Jų skersmenys svyruoja tarp 15 ir 90 km. Jie skraido aplink Uraną orbitose tarp Mirandos ir žiedų sistemos. Du iš jų, 1986U7 ir 1986U8, kaip jau minėjome, yra Epsilon žiedo saugai.

Voyager 2 padėjo tiksliau apskaičiuoti Urano satelitų mases ir jų tankumus. Paaikėjo, kad

Mirandos sprūdis iš arti. Sienos siekia iki 5 km aukščio.

didžiųjų satelitų tankumas besąs 1.6 gramų kubiniui centimetru. Iš to mokslininkai daro išvadą, kad Urano satelitai sudaryti ne vien iš ledo. Maždaug pusę jų masės sudaro uolinės medžiagos.

Praskridęs Uraną, Voyager 2 jau sklendžia Neptūno kryptim. Jį turėtų pasiekti 1989 metų rugpjūtį, praskridamas pro planetą 1300 km aukšty viršum jos debesų. Tai daug arčiau nei pro Uraną. Pastarąjį erdvėlaivis praskrido 81,000 km aukšty virš debesų. Neptūno traukos jėga paskirs erdvėlaivį planetos satelito Tritono pusėn. Tai vienas iš didžiausių satelitų Saulės sistemoje. Didesnis už mūsų Mėnulį. Laikoma, kad jo skersmuo esąs 3800 km. Bet modernūs stebėjimai rodo, kad jis galys siekti net daugiau kaip 5000 km. Tritonas savo orbitoje artėja prie planetos, ir gana greitai, už kokių 10 ar 100 milijonų metų, Neptūnas savo traukos jėga jį sudraskys į smulkius gabalus, kai per arti prislinks. Tritonas astronomams labai įdomus. Voyager 2 jį praskris 8000 km atstume.

Idomu ir antrasis Neptūno satelitas Nereidė. Nedidelis tai kūnas, mažiau nei 1000 km skersmens, bet jo orbita aplink planetą be galo ekscentriška. Lyg koks cigaras. Artimiausias nuo planetos taškas 1,390,500 km, tolimiausias — 9,733,500 km. Kol kas tik tie du satelitai pas Neptūną žinomi.

Idomu astronomams bus pažiūrėti, o gal ir Neptūnas žieduotas?

Kazys Daugėla — tarptautinių fotografijos parodų dalyvis

Su fotografu Kaziu Daugėla kalbasi Elena Vasyliūnienė

Inžinierių Kazį Daugėlą ir jo šeimą pažįstu jau daug metų. Stebiuosi jo sugebėjimu profesionaliai reikštis daugelyje sričių, iš kurių viena yra fotografavimas. Seniai prašau jį atsakyti man į kai kuriuos klausimus, susijusius su jo fotografavimo menu, ir pagaliau pasisekė. Todėl ir pradėdau.

— Kada Tamsta pradėjai fotografavimo menu domėtis ir fotografuoti?

— Prieš karą, Antrąjį karą. Su valdžios stipendija studijuodamas melioraciją Vienoje paėmiau ir rankas pirmą aparatą su kuriuo (tik keisdamas modelius) iki šiol nesiskiriu. Mano nuotraukomis produktyviausi keleri prieškariniai metai buvo praleisti puikioje Lietuvos kaimo gamtoje. Pirmąsias nuotraukas parodžiau Žemės ūkio ministerijos Kultūrtechnikų ir matininkų foto sekcijos suruošiose parodose. Premijos, kurias tada gavau, paskatino mane pasižvalgyti už Lietuvos ribų. 1939 metais išsiunčiau kelis padidinius į Vokietijoje vykstantį jų pavadintą Tarptautinės fotografijos meno olimpiadą. Tų pačių metų rudenį, jau pirmiems karo šūviams pasigirdus, gavau pranešimą, kad iš 35,000 nuotraukų man buvo paskirta penktoji premija ir nuotaikinga Molėtų paežerė su berželiais pateko į 200 puslapių rinktinę nuotraukų albumą *Im Zauber des Lichtes*. Po to, neproduktyvus karo okupacijų metai ir gyvenimas Vokietijos stovyklose, iš kurių atsivežiau į Ameriką rinkinį skaidrių.

— Būtu įdomu sužinoti, kokią tu skaidrių temą arba turinį?

— Pernai, rodydamas tas skaidres Chicago lietuviams, metinės Foto archyvo parodos metu, pavadinau jas — „Mes prieš 40 metų“. Jose iki smulkmenų parodyta, kaip mes išsilaikėm tokiose sąlygose, apie kurias nei mūsų vaikai, gimę šiame krašte, nei amerikiečiai neturi jokio supratimo. Ta tema yra mūsų tremties dienų istorija.

— Kiek aš atsimenu, Tamsta berods vienas iš tų, kurie nepa-

leidžia Foto archyvo parodų Chicagoje?

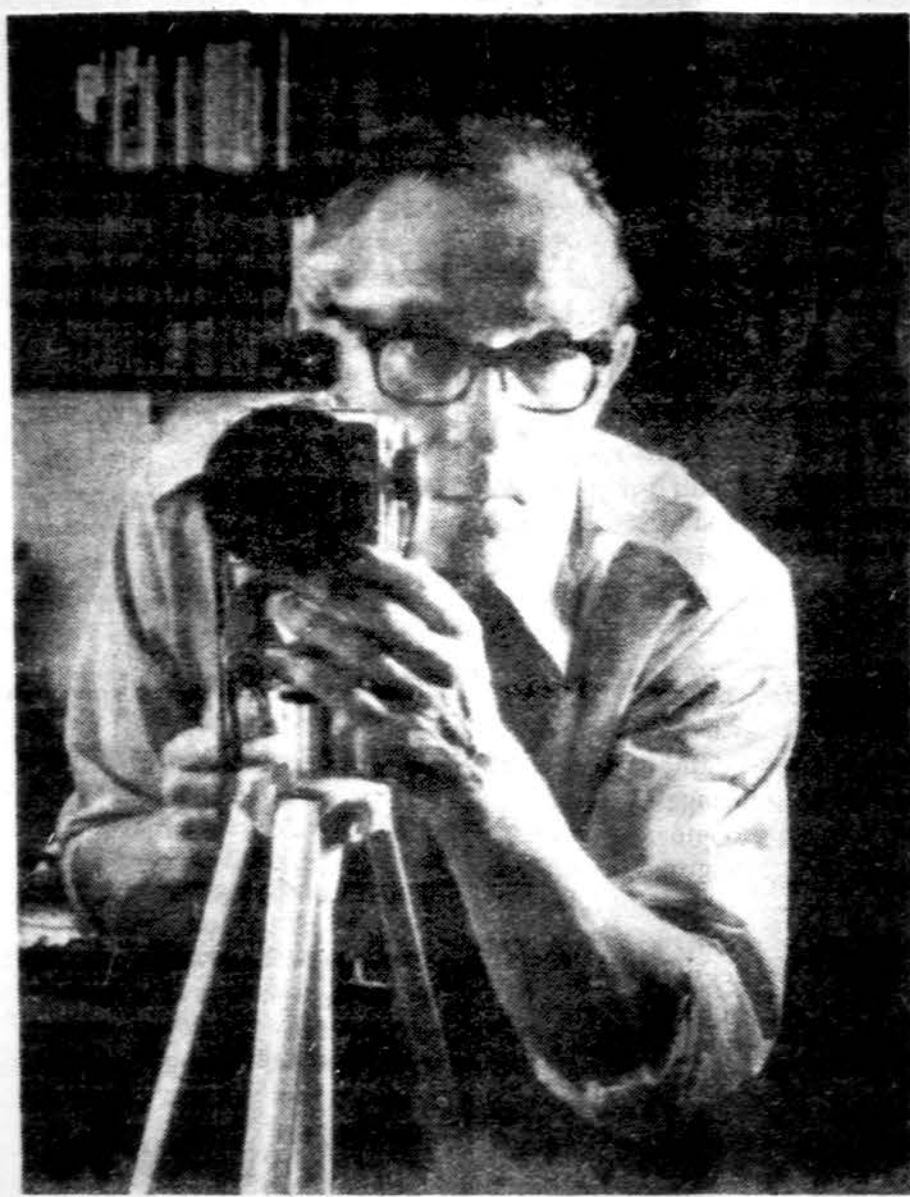
— Taip. Šį rudenį Budrio vardo lietuvių foto archyvas ruošia 15-tąją metinę parodą. Kiek prisimenu, iš jų nepraleidau nė vienos. Teisėjai ir žiūrovai man buvo palankūs, paskirdami net šešias pirmąsias premijas ir keletą antrųjų.

— Ka Tamsta manai apie tu parodų organizatorius?

— Gyvendamas toli nuo Chicago galiu tik tiek pasakyti, kad organizatoriai, kurie sugebėjo per 15 metų suburti judresnius fotografus su nuotraukomis į ruošiamas metines parodas, parodė tokią darbą ir išradimą, kurios ne viena kita organizacija pavydėtų. Ypač pažymėtini kun. Algimantas Kezys, tarptautinio masto fotomenininkas, bene pirmasis iš to archyvo steigėjų, nepamainomas patarėjas jaunesniems fotografams; Stasys Žilevičius, ant kurio pečių jau daugelį metų gula visos parodų ruošimo darbas; dr. Milda Budrienė, be kurios materialinės pagalbos nebūtų pastovumo, kaupiant visokeriopą vaizdinę bei garsinę medžiagą.

— Kokia Tamstos nuomonė dėl šiemetinės parodos temos — „Humoristinė fotografija“?

— Humoristinė fotografija yra paprasta, bet sunki tema. Humoristinėje nuotraukoje tema gali būti nutolusi nuo realybės, kartais net melaginga, bet mes šypsomės, žinodami, kas toje nuotraukoje sufalsifikuota. Kartais mes pasijuokiam vienas iš kito. Nekaltai, be įžeidimo. Nuotraukoje „auka“ gali būti parodyta tokioje skirtingoje situacijoje, kuri juokinga dėl to, kad mes žinome, kokia tos situacijos realybė. Humoristinėje nuotraukoje mes galime pateikti tokias temas, kurios pavaizduotos skyrium iš viso nėra juokingos, bet jas sugretinus gauname šypsnių vertą nuotrauką. Pavyzdžiui, mažą pelytę (primontavus iš kito negatyvo), traukiančią katiną už uodegos. Ieškodamas humoristinių temų, fotografas gali parodyti asmenį, kuriam paprasčiausias,

Kazys Daugėla veidrodyje Nuotrauka Kazio Daugėlos

lengvai įvykdomas veiksmas visiškai nepavyksta. Pavyzdžiui — apsiplūpama pienu, nukeliant nuo lentynos pilną stiklinę. Pastabas fotografas humoristinėje temoje turi ne tik pastebėti, bet ir skubiai susiorientuoti, kada paspausti aparato mygtuką. Humoristiniai momentai retai pasikartoja. Parodose žiūrovas, stebėdamas nuotrauką, dažniau pasakys „kaip gražu“ arba „kaip liūdna“, bet rečiau „kaip juokinga“.

NAUJI LEIDINIAI

• AIDAI Nr. 2 (1986). Kultūros trimėnesinis žurnalas. Vyriausiasis redaktorius — dr. Leonardas Andriekus, OFM. Leidžia Tėvai pranciškonai. Administruoja T. Benvenutas Ramanauskas. Redakcijos ir administracijos adresas: 361 Highland Blvd., Brooklyn, New York 11207. Prenumerata metams — 20 dol., vieno numerio kaina — 5 dol.

Šiame numeryje istorikas Paulius Rabikauskas pateikia minčių apie 1387 metų Jogailos krikštą. Justinas Pikūnas nagrinėja asmenybės subrendimo problemą. „Gilės ažuolas“ — eilėraščių ciklas, skirtas kunigui Antanui Mackevičiui, vienam iš 1863 m. sukilimo vadų. Lietuvoje gyvenantis ciklo autorius prakalba savitu balsu. Eilėraštis „Šilingų dvaras“ užbaigiamas:

Mūs sėklas
nunokusias
tarsi auksinę mintį
platai visiems,
jei alkani,
dalinčiau (p. 103).

Šiame AIDų numeryje spausdinama pirmoji šio ilgo eilėraščių ciklo dalis. Tai numerio staigmena.

Numerio centre Antano Macceinos svarstymai apie žmogų, kaip Dievo rūpestį. Autorius pabrėžia: „Religijos filosofija, atskleidžianti žmogų kaip Dievo rūpestį, tuo pačiu atskleidžia ir giliausią žmogaus vertę bei jo pagarbos pagrindą ir iš jo savaime plaukiančias žmogaus teises“. Martynas Brakas tęsia JAV ir Mažosios Lietuvos klausimo studiją — šioje dalyje apsisistojama prie Antrojo pasaulinio karo įvykių. Šis AIDų numeris iliustruotas meniskais Vytauto Maželio fotografijos portretais. „Iš minties ir gyvenimo“ skyriuje ypač įdomus PEN suvažiavimo aprašymas.

• METMENYS Nr. 51 (1986). Kūrybos ir analizės žurnalas, leidžiamas AM & M Publications

katalogus, galiu pateikti tokią statistiką: vidurkis — dalyvauja fotografo iš 32 kraštų. Maksimum Winnipeg, Kanadoje, dalyvavo fotografo iš 48 kraštų ir atsiuntė 800 nuotraukų; Malmø, Švedijoje, dalyvavo fotografo atsiuntė 2250 nuotraukų, iš kurių buvo priimta apie 25%. Kiekvienam fotografui leidžiama pateikti po 4 nuotraukas.

— Kaip Tamstai sekėsi 1985 metais dalyvauti tarptautinėse parodose?

— Tais metais su savo nuotraukomis įlindau į 15 tarptautinių parodų.

— Iš kokių kraštų kyla geriausi fotografo, arba iš kokių kraštų fotografo gauna pirmąjį prizą?

— Meninė fotografija pirmąją Hong Kongo fotografai. Europoje labai aktyvūs austrai. Sunkiau patekti į Švedijos ir Argentinos parodas.

— O kaip su lietuviu?

— Lietuvius fotografus aš sutinku kitų kraštų parodose Sovietų Sąjungos fotografų eilėse. Juos atpažįstu iš lietuviškų pavardžių. Amerikos parodose, kur aš dalyvauju, pernai neradau lietuviškų pavardžių. Lietuviai puikūs fotografo — ypač baltųjų nuotraukose, nors gal latviai veržlesni už juos. Spalvotų nuotraukų iš Sovietų Sąjungos rečiau pasitaiko. Vakarietių chemija gaminant, spalvota medžiaga žymiai pranašesnė už Sovietų.

— Kokius patarimus duotumėt lietuviams, artėjant Chicago parodai?

— Nesustoti savųjų tarpe. Sprautis į tarptautines varžybas, kuriose pasirodant yra lengviau pasimokyti ir tobulėti.

dukart per metus. Redaguoja Vytautas Kavolis, Dickinson College, Carlisle, Pennsylvania 17013. Administruoja Marija Paškevičienė, 3308 West 62nd Place, Chicago, Illinois 60629. Prenumerata metams — 10 dol. Šio numerio kaina — 5 dol.

Numerio viršelis — žaismingas dailininko Stasio Eidrigevičiaus pokštas. Turinys: Živilės Bilaišytės esė „Ieškant prasmės: kalba, istorinis palikimas ir tikrovė“; tiesiamas pokalbis su Algirdu Julium Greimu; Vytautas Martinkus svarsto technikos pažangą ir dorovės klausimus šiuolaikinėje prozoje, o Algimantas Bučys rašo apie miesto temą dabartinėje lietuvių prozoje. Vincas Trumpa bando

Nuotrauka Algimanto Kezio

Lietuvių fotografų išeivijoje metinės parodos tema yra „Humoras fotografijoje“. Paroda vyks nuo spalio 24 iki lapkričio 2 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Ją rengia Budrio vardo lietuvių foto archyvas. Visi lietuviai fotografo kviečiami parodoje dalyvauti su savo juokingiausiomis fotografijomis, kurios siunčiamos parodos rengimo komitetui, 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60631.

Leonas Lėtas

ČIA

Čia saulė ir šviesa
Čia grakšti artuma
Žaidžia
Imantriu
Fleitos
Ir
Gitaros
Žaisminguotu skambesiu
Pabirusiu
Puokščių ir popierių gausa
Patiesu
Pavasario liaupsės ir spalvingumo popietėje
Pasiklydusiojo
Nelauktai
Isiskambinančių nuostaba ir šypsniu
Takeliu.

06.19.86 Hartford, Conn.
PUMP HOUSE GALLERY paroda

AU BON PAIN

Merci! Ir:
Tres-bien! — Šiandien
Su
Šypsena
Viena
Melsva kepuraitė prispaudusi josios plaukus mergaitė
Patiekia
Ne vien tik šitą croissant
Bet ir cauliflower & cheese soup — ONE: FIFTY, bet:
Ir:

Saulės atraizą — auksine briuna! Ir ši diena įgauna
Amžinybės tėkėjimą, spalva,
Tarp
Skintų
Vėjuje
Bangaujančių kasdienybės vėsvų.

09.08.85 Boston, Mass.

DVI ROŽĖS

M. R.

Tampriai prisirpusių vyšnių spalva
Šis siluetas,
Ilietas
Lengva
Anos dienos
Akių
Susikryžavimą
Aidenančių
Baltijos Mona Liza vėsumu,
Popietėj,
Sale,
Ilgesingu
Atsištiejimu
Su juodai melsvo
Šypsnių,
Garbanų,
Ranka nepalietų,
Išplauto ežero žvirgždų
Aldejančia,
Artėjančia,
Naktįje šypsnių svaiga visa perpinančia
Verlaine
Ilg rudens smuikų daina,
Mano lūpomis nelieta
Vel naujai bundančio
Šio
Rudens vakaro kristalo rožėmis
Ispindusi
Veidan
Žara
Lieja ją
Raudonom vyšniom, rūbu,
Pumpuruojančia
Svaigia spalva
Bundančios Afroditės vyno taurėn ipilta,
Ižiedinimu, palengva,
Tolstančių alsių, krūtine virpančių
Alsavimų

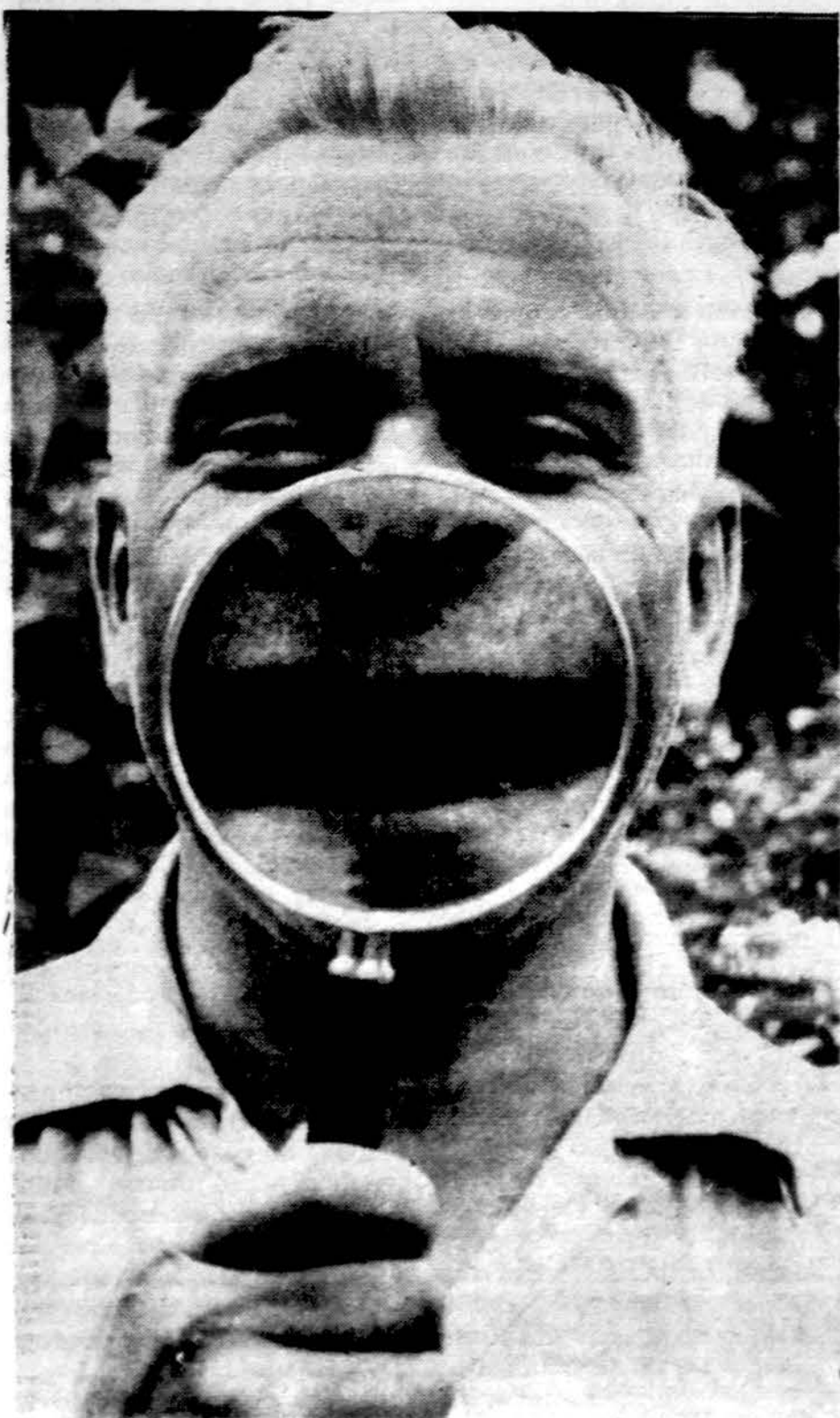
Brokatine
Danga.

10.30.84 Chicago, Ill.

Sofijos Čiurlionienės šimtmečio minėjimas

Chicago skaučių tūntai spalio 26 d. 3 val. p.p. Lietuvių Tautiniuose namuose rengia rašytojos Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės 100 metų gimimo sukakties minėjimą-akademiją. Paskaitą skaitys Dalia Bylaitienė, ji taip pat paruos ir S. Čiurlionienės raštų, laiškų ir kt. parodėlę. Rašytojos vs Nijolės Užabalienės paruoštos mergaitės skaitys ištraukas iš S. Čiurlionienės kūrybos; Silvijos Radvilienės išmokytos tautinių šokių šoks visų trijų tūntų tautinių šokių šokėjos, dainuos fil. Svajonės Kerelės vadovaujamos „Aušros

Visuomenė kviečiama dalyvauti šiame kultūriname renginyje ir pagerbti a.a. kūrėją, kultūrininkę, visuomenininkę ir Lietuvos skaučių vadę Sofiją Kymantaitę-Čiurlionienę.

Nuotrauka Algimanto Kezio

Diskusija: poezija ir neaiškumai

Nesuprantama poezija skaitytojo žvilgsniu

Rašytojo Petro Melniko straipsnio „Eksperimentiniai neaiškumo toleravimai literatūroje“ *Draugo* kultūriniam priede, 1986 m. liepos 19 d. numeryje, proga redaktorė skatino ir kitus atsilipti šiuo, galima sakyti, kontroversiniu klausimu. Rugpjūčio 20 d. numeryje 184(33) atsilipti dvi poetės — Edita Nazaraite ir Kotryna Grigaitė. Sugalyvojau ir aš skaitytojo vardu „kyštelėti savo dvylekį“. Noriu pabrėžti, kad tai darau ne kaip koks poezijos žinovas bei autoritetas, o tik kaip eilinis poezijos skaitytojas. Ir dar antra, čia kalbėsiu tik apie lietuvių poeziją.

Jau nuo vaikystės buvau eilėraščių ir poezijos skaitytojas ir mėgėjas, o gal net mylėtojas. (Nėra mato išmatuoti skirtumui tarp mėgėjo ir mylėtojo, o jei yra, gal kas nors jį nurodys — aš pats jo nežinau.) Pradedant kalbėti apie poezijos suprantamumą, jos aiškumą ir neaiškumą, noriu trumpai papasakoti istoriję, kadaise ištikusią mane. Esant pirmose gimnazijos klasėse, vienoje klasėje buvome du draugai poezijos mėgėjai. Vėliau prie mūsų prisidėjo ir trečias. Neseniai buvo išėjusi Bernardo Brazdionio poezijos knyga *Krintančios žvaigždės*. Parsinešęs iš gimnazijos knygyno, pradėjau aš ją skaityti. Deja, tos krintančios, nukritusios ar dar tebekabančios žvaigždės beveik visai man nešvietė. Popieriaus lapelyje žymėjau skaičių visai nesuprantamą eilėraščių, ir, kada baigęs suskaičiavau, pasirodė du trečdaliai visai nesupratu, apie ką Brazdionis čia kalba. Vėliau man kilo klausimas, o tuos mano suprastus argi iš tikrųjų aš supratau? Tą klausimą man pažadino vienas Jono Aisčio eilėraštis, kuriame jis rašė:

Paskaitai kur rašes, ir taip būna
Nieką nesuprato — baisiai
apmaudu...

Mano klasės draugas — poezijos mėgėjas tada irgi man nieko tame nesupratime negalėjo padėti. Tik po kelerių metų mes suvokėme, kokie neįmaniliai tada buvome.

Šita istorija noriu pasakyti, kad poezijai suprasti ir ją gerėti reikia subrendimo, išsilavinimo, o svarbiausia jos pamėgimo, galbūt net talento. Juk ne paslaptis, kad yra subrendusių ir labai mokytojų žmonių, kurie bet kokios poezijos nesupranta, nebent Adomo Jakšto:

Kai du stos — visados
Daugiau padarys.

Tik klausimas, ar tai yra poezija? Man tai — ne.

Jau nuo vaikystės ne visi poetai vienodai patiko. Brestant skonis keitėsi, vieni numylėtiniai bluko, ju vietą užėmė kiti. Skaitytojų smalsumui padirginti turiu prisipažinti, kad Maironis niekada nebuvo mano numylėtinis. Dieve gink, tuo nenoriu žeminti to mūsų tautos atgimimo dainiaus garbės ir jo poezijos vertės. Jis amžinai pasiliks mūsų didžio poetų gretose.

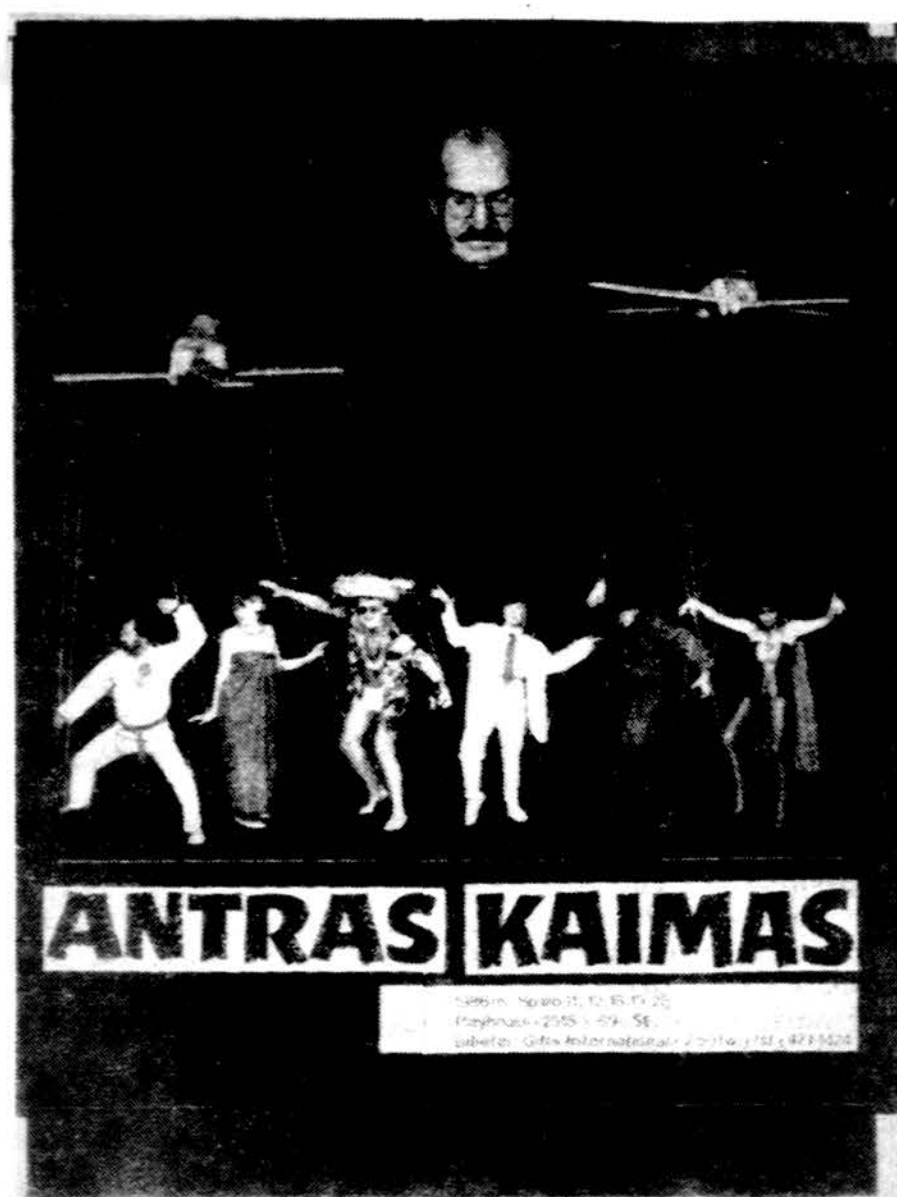
Metams slenkant, poetams vieniems išeinant, kitiems ateinant, mano meilė poezijai, nors ir labai pamažu, blėso. Nenorėčiau sutikti, kad kaip kitokios meilės į senatvę blanksta, taip ir poezijos. Be to, yra meilių, kurios niekada nenyksta, o senatvėje net suklesti.

Dar ir dabar nuperku poezijos knygų ir jas paskaitau. Deja, to džiaugsmo, to susijaudinimo, to entuziazmo tiek mažai, tiek retai. Pasiitauk vienas kitas skaistus žybelelijas, pasiūnčias virpuli nugaras, bet tai reikėtų laikyti išimtimi, o ne taisykle. Beje, išimtis yra vienas kitas poetas ar poetė. Vardyti čia juos atsakau — nenorėdamas duoti progos vieniems pūstis (puikybė yra mirtingoji nuodėmė), o kitiems keiktis. (Irgi nuodėmė.) Išimtimi yra Mykolas Vilties (slapyvardis)

is Lietuvos slapta atvežta ir čia išleista poezija *Neparašyti laiški*. Šie eilėraščiai mane sukrėtė iki pačių širdies gelmių. Šios mano meilės poezijai — naujai išspausdintajai poezijai — nykimo priežastis aš žiūriu dvi: pirmą, jos nesuprantamumą — taip, nesuprantamumas ir antra, per daug filosofavimo, o per mažai poezijos. Kalbant apie nesuprantamumą, čia reikia pabrėžti vieną principą. Niekas neturi teisės įsakinėti ar nurodinti, kaip poetas turi rašyti. Palikime tą „privilegiją“ totalitarinėms valdžioms. Rašo jis suprantamai ar nesuprantamai, tai jo privilegija ir jo kūryba. Jo taikstymasis vienokiems ar kitiems nurodymams būtų jau ne jo kūryba, o kažkieno įsakymų surašymas ir tuo pačiu jau ne poezija.

Tačiau, jei jis rašo nesuprantamą, dabar vadinamą uždarą poeziją, tai neturėtų pykti ir priekaištauti nei kritikai, nei skaitytojams, kad jie jo poezijos neperka ir neskaito. Juo labiau apkaltinti visuomenę kultūrinio nuosmukio ir vien banko knygelių įsimylėjimu. Jis turėtų suprasti, kad negalima naudotis ir gerėti tokiu menu, kuris skaitytojui nieko nesako. Nusi-pirkimas knygos kiniečių kalba, dar neįrodys, kad aš esu kultūringas. Turint galvoje, kad poezijos kalba nėra kasdieninė, o kaip poetė Edita Nazaraite sako, simbolių kalba, vis dėlto turi būti suprantamas skaitytojo noras pajėgti šiuos simbolius išsifruoti.

Antroji dabartinės mūsų poezijos nepatrauklumo žymė, tai mano skoniui per didelis filosofavimas. Bijau, kad aš čia galiu būti nepastabas. Poezija ir filosofija yra gana skirtingos žmogaus dvasios reiškimosi sritys. Nežiūrint to, tarp jų yra ir tam tikro ryšio. Apie tą ryšį kadaise Lietuvoje dar vokiečių

Antro kaimo 1986 metų sezono plakatas. Lėlių teatro veikėjai: Eugenijus Butenas, Vida Gilydienė (senė), Arvydas Vaitkus, Jūratė Jakštytė-Landfield, Edvardas Tuskenis ir Indrė Toliusytė. Juos „manipuliuoja“ Algirdas Titus Antanaitis — prievaizda. Pastatymai vyksta Playhouse salėje šeštadieniais, spalio 11, 18 ir 25 d., 8 v.v., ir sekmadieniais, spalio 12 ir 25 d., 6 v.v. Plakatas — dail. Vinco Luko. Fotografija — Eugenijaus Buteno.

okupacijos metais yra rašęs dr. Juozas Girmius. (Būtų idomu, jei yra to straipsnio kopija, *Draugo* kultūriniam priede ji perspausdinti.) Filosofija interpretuoja, būti kaip tokių jos visumų, o poezija per poeto dvasios prizmą atskleidžia — atidengia buities detales, kaip jas pergyvena poetas. Tam tikras filosofavimas poezijoje neišvengiamas, jei ji yra iš viso poezija, o ne paprastas suelikuotas teiginys. Visi gilios minties poezijos kūriniai neša filosofinį krūvį. Visa bėda, kad ta filosofija, ta gili mintis turi būti įvilktą į poetinį rūbą. Štai šito

įvilktimo aš daug kur ir pasigėnu. Labai dažnai, per dažnai skaitydamas poezijos kūrinių randi tik sausą, kartais lekštoką filosofavimą. Būna dar blogiau, randi paprastą mandrųpykviavimą. Man susidaro įspūdis, kad kartais prie to veda ir poezijos autoritetai išaukštintais žodžių taupumas. Tuo nenoriu piršti besaikių žmogų, bet, kaip ir kitose žmogaus gyvenimo srityse, svarbu išlaikyti pusiausvyrą. Aš esu atlaidešnis žodinesniam poetui, jei tas padeda jo mintį pristatyti poetiniame rūbe.

Vincas Akelaitis

Šiek tiek informacijos apie eksperimentinius vingius poezijoje

Apie tokį *Beyond Baroque* mažai kas girdėjo, tai čia truputis informacijos: žurnalas pasirodė apie 1970-tuosius metus, kaip avangardinis. Per maždaug dešimt metų ten buvo spausdinami labai avangardiniai raštai: poezija ir proza, atsirado straipsnių vėliau. Jis gaudavo paramą iš valdžios. Jo motto kiekvienam numerij buvo: „atrasti naujai gimstančias literatūras išraišką“ ir duoti Amerikai naujaušius „išradimus“ toj srity. Po dešimties metų pats redaktorius, kas keisčiausia, *prisipažino*, kad per tiek laiko nieko nebuvo atrasta, prašė toliau jiems rašyti, su sąlyga, kad poetai (hermetiški) bent pridėtų prie savo eilių mažą paaiškinimą, kelių eilučių, ką ir kaip jie eksperimentavo. Tik tiek. Po to pasirodė dvi trumpesnės ir ilgesnės paaiškinimai apie poemėles iš autorių pusės. Kai kuriems matyt tas labai patiko, nes rašė ir kaip jie supranta poeziją, kas ji yra, kokia rolė vaidina poetui, skaitytojui. Redaktorius apatijo net pridėdavo jų biografijos bruožus skaitytojams susipažinti. Vienu žodžiu, nieko ypatingo, bet kažkas naujo tarp autoriaus, skaitytojo ir redaktoriaus — savotiška šiluma atsirado ir buvo idomu patirti, ko autoriai siekia. Kai kurių poetų redakcija išleisdavo net atskirus rinkinius. Pasikeitus redakto-riams, vėl dingo paaiškinimai ir ta „šiluma“. Valdžia sumažino pašalpą ir toliau negalėdamas išsilaikyti žurnalas užsidarė apie 1980–81 metus. Nežinau, ar buvo atgaivintas.

Florence Trefethen yra *The Writer* žurnalo poezijos skyriaus nuolatinė redaktorė. Jai pasiūnčiam poezija ji aiškina skaitytojams kaip ją suprasti ir duoda įvairiausių pavyzdžių. Jos skyrius vadinasi „The poet's

garbės pripažinimas („honorable mention“), nes neturi vietos visu, tiek daug jai prisunčiamų eilėraščių išspausdinti. Jai niekad netrūksta medžiagos ir poetai savo kūryba mielai siūnia.

Šie du žurnalai turbūt jautė, kad kažko trūksta, kažko reikia, kažkokie klausimai kartais iškyla poezijoje, ypač modernioje, ir reikia kam nors į juos atkreipti dėmesį vienoki ar kitoki būdu, jei tai nekenkia. Ar jų metodai mums tinka, tai kitas reikalas.

Petras Melnikas

„Aido“ orkestro muzikantai: Darius Polikaitis, Tomas Valaitis, Povilas Strolia ir Tomas Strolia.

Chicago teatroose

Dviejų čekagiečių kūryba

Body Politic teatras, veikiantis Chicago šiaurėje (2261 N. Lincoln), stengiasi statyti geresnius veikalus, pvz. „Šekspyro, arių, britų kūrinius, bet nuo rugpjūčio 23 d. stato čekagiečių autoriaus John S. Green „Hamburger Twins“. Pavadinimas išspektaklyje vaizduojamų aktorių, kurie persirengę klounais ir su „kotletų (hamburger) kepurėmis“ vaikams vaizduoja užkandinių ir jų skanėstų patrauklumą. Šis dramatis veiklas tai komedija, susidedanti iš aštuonetas vaizdelių, išryškinančių dviejų aktorių pastangas sukurti ką nors reikšmingesnio, bet primančių tai, ką jiems salygų teikia, tačiau savomis nuosirdžiomis pastangomis pasiekiančių laimėjimų, kurie jiems prašinta nauja ateiti. Humoro krūvis ribotas, bet publikoje vis atsiranda kikenančių. Vaidinimo slinktis gyva, vulgarumo priemaišos ribotos.

Aktoriai su patyrimu. Jų tikrai du: pirmas, pats tos komedijos autorius John S. Green, gimęs Chicagoje, dabar dirba New York. Už savo vaidybą laimėjęs Jeff žymenį. Dalyvės keliuose pastatymuose off-Broadway, neseniai su kitu autoriumi sukūręs „Found Home“, drama, kuri penktas mėnuo eina off-Broadway scenoje. Jis yra išleisęs ir savo dainų knygą. Antras aktorius — Joe Guzzardo, dalyvavęs filme ir televizijoje, vaidinęs Chicago, Los Angeles, New York scenose. Režisierius Michael Leavitt studijas išėjęs Goodman dramos mokykloje.

Ingrida Blekytė Aischilo tragedijoje

Chicago universiteto Court teatras (5535 South Ellis) tvirtu žingsniu, pelyntai veržiasi į pirmąją vietą tarp šio miesto teatrų. Turi prieš keletą metų pastatytas naujas, modernias patalpas, geras šviesos ir garso efektų įrenginys, visada sukuria teikiama scenovaidį ir atitinkamus kostiumus. Pareikia klasikinius, pasaulinio garso veikalus.

Teatro rūpestingumą parodo ir tai, kad pirmą šio sezono pastatymui pasirinko Aischilo žymiausią tragediją „Orestėja“. Pavėdė ją dviem profesoriams: David Grene ir Wendy O'Flaherty naujai išverti, pritaikant žodžius dabartinės teatro reikalavimams, visą trilogiją sujungiant į vieną. Tragedija sukurta daugiau kaip prieš du tūkstantius metų ir vis tebera gyva. Jos turinio pagrindu — graiki mitologija: laimėjęs Trojos karą grįžta karalius Agamemnonas. Jam nesant, jo žmona dukterį Elektrą uždarė į rūmų kalėjimą, o sūnų ištrėmė, susidėjusi su Agamemnono pusbroliu.

Karalius grįžta su nugalėjusios kariuomenės jam padovanota verge Kasandra. Susitaręs su jo žmona, Agamemnoną nužudo jos meilužis. Grįžęs Orestas seserį randa prie tėvo kapo. Orestas atkeršijo tėvo mirtį,

Aegisthus (Mark Robbins) ir Clytemnestra (Deanna Dunagan) ruošiasi žmogžudystei, noredami atkeršyti giminių mirtį — scena iš Court Theatre statomos „Orestėjos“.

Nuotrauka Keith Swinden

nužudydami ir kaltininkę motiną. Ji persekioja savo priekaištais furijos. Pasirodžiusi deivė Atėna furijas nutildo, padarydama jas Atėnų saugotojomis.

Pastatymas sunkus, bet ji nuostabiai gerai atlieka gabūs aktoriai, režisuojant patyriusiam Nicholas Rudall, universiteto profesorui, jam talkinant Tulane universitete magistrą pasiekusiam Nick Faust.

Tragedijoje 15 aktorių atlieka arti 40 vaidmenų: Jay Michael Brennan su dramos studijomis Ohio universitete, Deanna Dunagan mokslo laipsnį turinti televizijos aktorė, Kenneth Northcott — Chicago universiteto profesorius, Terri Phillips-Kline jau ruošiasi doktoratui teatro studijose, Ned Schmidtke — vaidina televizijoje ir dalyvavo filme pastatyme, Lisa Tejero su bakalauro laipsniu teatro studijose Webster universitete, Michael Tezla vaidina televizijoje, radijuje, filmuose, Tanya White su bakalauro laipsniu iš Webster universiteto.

Pirmame veiksmo tikra scenos žvaigždė pasirodė Ingrida Blekytė. Čia ji nuostabi Kasandros vaidmenį. Antrame veiksmo ji jungta į grupę furijų akcija, kur nėra tiek progos individualiai pasireikšti. Teatro administracija ją vertina, pažymėdama, kad ji studijas išėjusi Kanadoje, vaidinusi Stratfordo festivaly, gavusi du žymenius už pirmąjį. Universiteto teatre jau ji surežisavo „Biedemann and the Firebugs“.

Jei kas domisi teatru, „Orestėjos“ neturėtų praleisti. Ji eis iki lapkričio 2 dienos.

J.P.R.

„Aido“ orkestro koncertas

„Aido“ orkestras ruošiasi plaukti į lietuviškus vandenis. Sekmadienį, spalio 19 d., „Aidas“, angliškai pasivadinęs „E.Z. Access“, gros Orphans, 2462 North Lincoln Avenue, Chicagoje. Orphans yra Chicago šiaurėje žymiausia užeiga. Joje yra koncertavę tokie garsūs Chicago apylinkės amerikiečiai muzikantai, kaip Corky Siegel, kuri yra rekordavusi su Chicago Simfoniniu orkestru, Mike Jordan ir „The Rockamatics“, Eddy Clearwater ir kiti. Orphans sėmininkas Alan Bear prieš kelis mėnesius išgirdo „Aido“ dainų juosteles. Jam orkestro narių parašytos dainos patiko. Taigi jis pakvietė „Aidą“ pasirodyti savo užeigoje.

„Aidas“ — tai keturi lietuviai draugai muzikantai, kurie pradėjo groti kartu prieš septynerius metus, dar būdami gimnazijoje. Šie jaunuoliai: Povilas Strolia — gitara, Tomas Valaitis — būgnai, Darius Polikaitis — vargonai ir „synthesizers“ ir Tomas Strolia — boso gitara. „Aidas“ yra gerai žinomas lietuvių, ypač jaunimo, tarpe, kaip geri tradicinės lietuviškos ir naujesnės amerikietiškos muzikos atlikėjai. Jie dažnai groja lietuviškuose renginiuose. Nežiūrint, kad pasirodymas Orphans yra žingsnis į platesnę Amerikos modernios muzikos visuomenę, „Aidas“ neplanuoja apleisti lietuvių draugų. Lietuviška visuomenė — tai „Aido“ užnugaris.

Visas Chicago lietuviškas jaunimas yra kviečiamas ap-

NAUJI LEIDINIAI

• THE OBSERVER vol. 3 no. 8 (August 1986). Mėnesinis anglų kalba laikraštis, leidžiamas Amerikos lietuvių Romos katalikų federacijos. Vyriausia redaktorė — Vida Kuprytė. Redakcinė kolegija: Marvin Katilius-Boydston, Gintė Damašytė, Mykolas Drunga, Ramunė Kubiliūtė, Arūnas Liulevičius, Grasilda Reinytė-Petkuvienė, kun. Antanas Saulaitis, Linas Sidrys. Adresas: The Observer, 4545 West 63rd Street, Chicago, Illinois 60629. Metinė prenumerata — 10 dol. Vieno numerio kaina — 1 dol.

Šiame numeryje toliau keliamas rūpestis dėl Ignalinos branduolinės jėgainės saugumo Černobylio katastrofos parastėje. Be vedamojo ir vėliausio iš Skandinavijos ateinančių žinių Ignalinos padėti išsamiai nagrinėja Ina Navazelskyte. Rūpina Kubiliūtė rašo apie šiemetinė Baltistikos studijų konferenciją. Aras Lingys praneša apie pasirodymus Vienos susirinkimui nagrinėti Helsinkio susitarimus, skelbiamos vėliausios žinios apie Helsinkio komiteto nario Viktoro Petkaus būklę, dėl kurios rūpestį reiškia neseniai į vakarus išleistas Anatolijus Ščaranskis, rašoma apie Juodojo kaspio dienos (Molotovo ir Ribbentropo pakūti minėti), rugpjūčio 23, demonstracijas. Kiti numerio akcentai skiriami Lietuvos religinės šalpos 25 metų sukakties iškilnėms spalio 25 d. Šv. Patriko katedroje, New York, kurių metu bus pagerbtas Chicago arkivyskupas kardinolas Joseph Bernardin už jo nepailstamą dėmesį persekiojamiems Lietuvos katalikams. Amerikos lietuvių veikėjai Julia Mack, kurios atsiminimai apie atvykimą į šį kraštą yra įtraukti į Ellis Island imigracijos muziejaus rinkinį; Sydnėjaus miestui, kur ateinančiais metais kviečiamas Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas; Arvydui Saboniui, kurį norėtų gauti JAV krepšinio komandos.

Vėjas Liulevičius recenzuoja Robert A. Slayton žodines istorijas veikalą *Back of the Yards: the Making of a Local Democracy*, išleista Chicago universiteto leidyklos, kuriame anų laikų dokumentais ir gyvų liudininkų pasakojimais, be kitų tautybių imigrantų, plačiai nušviečiamos ir priekarių lietuvių ateivių Chicago gyvenimo sąlygos, jų pastangos kurti demokratine bendruomenę ir tokiu būdu išlaikyti savo tautinę tapatybę. Rūta Struputė apžvelgia šios vasaros politinį seminarą Washington, ruošiant JAV lietuvių jaunimo sąjungos. Gausios trumpesnės žinutės apie idomius asmenis ir lietuviams svarbesnius įvykius.

Laiku išeinantis, patrauklus lietuviškų temų aktualumų ir įvairumų bei savo modernia laikraštine grafika *The Observer* auga ir tobulėja, vis labiau skindamasis kelia į lietuviškai nemokančių, bet jautrių savo protėvių šalies likimui bei jos dabartinei kultūrai Amerikos lietuvių namus. Mes galėtumėm jam padėti, užsakydami jį po visą kraštą pasisklidusiems mūsų vaikams ir vaikaičiams, tuo sustiprindami jų ryšį su savo tautine bendruomenė.

• EGLUTĖ (1986 spalio). Mėnesinis lietuviškas laikraštėlis vaikams išvijoje. Leidžia ir spausdina Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserys, Putnam, Connecticut 06260. Vyriausia redaktorė — Sesuo Ona Mikailaitė. Administratore — Dangolė Sadūnaitė. Prenumerata metams — 10 dol. Vieno numerio kaina — 1 dol.

Naujas *Eglutės* numeris skiria dėmesį spalio mėnesio svarbioms dienoms: šv. Pranciškaus šventei (spalio 4 d.) bei Raganėlių nakčiai („Halloween“) — šia tema dail. Diana Kizlauskienė sukūrusi ir dailio numerio viršelį. Labai nuotaikinga Emerencijono Tošės pasaka „Ugnės uodega“. Idomūs ir kiti skyriai: Juokų maišelis, Proto mankšta, Gamta ir aplinka, o ypač „Rašom ir piešiam“, kur šį kartą spausdinami Vinco Kudirkos lietuviškos mokyklos Ottawoje, Kanadoje, mokinių eilėraščiai, rašiniai ir piešiniai.

silankyti Orphans sekmadienį, spalio 19 d., 7 v.v. pasiklausyti „Aido“ (E.Z. Access). Bilietų kaina — 3 dol. Juos galima įsigyti iš anksto (informacija pas Rimą Buntiną, tel: 966-1661, arba Darių Polikaitį, tel: 434-2243) arba prie įėjimo. Iki pasimatymo spalio 19 d.!

Rasa Holenderytė ir Rimas Buntinas